

Piotr KURAŚ

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na gospodarkę kraju przyjmującego

Wprowadzenie

Aktywność przedsiębiorstwa na rynkach zagranicznych może przybierać różne formy. Najczęściej stosowanymi kryteriami wyodrębnienia form zagranicznej ekspansji są stopień zaangażowania zasobów przedsiębiorstwa na rynku zagranicznym oraz poziom sprawowanej kontroli [10]. Pozwalają one wyodrębnić trzy podstawowe formy: eksport, kooperację kontraktową oraz inwestycje bezpośrednie. Inwestycje bezpośrednie polegają na lokowaniu kapitału w podmiotach gospodarczych poza granicami kraju, w celu uzyskania pełnego i trwałego wpływu na zarządzanie oraz formowanie i podział zysków. Transfer zasobów finansowych, technicznych, materialnych oraz aktywów wiedzy do obcego kraju przyjmującego umożliwi bardziej efektywne, w porównaniu z pozostałymi formami, budowanie przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa na tym rynku.

Powyższe ujęcie wskazuje na mikroekonomiczny charakter bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), gdyż rozpatrywane są one przez pryzmat przedsiębiorstwa. BIZ mogą być jednak rozpatrywane w ujęciu makroekonomicznym. Dokonując analizy i oceny wielkości zagregowanych strumieni inwestycji napływających można określić ich znaczenie oraz wpływ na poszczególne regiony, kraje, a nawet całą gospodarkę światową.

BIZ odgrywają w gospodarce światowej coraz większą rolę. Stają się ważnym czynnikiem przyspieszającym rozwój poszczególnych gospodarek krajowych i integrującym je z gospodarką światową. Zajmują one szczególnie istotną rolę w gospodarkach krajów mniej zamożnych. W krajach tych szczególnego znaczenia nabiera konieczność uruchomienia mechanizmu szybkiego i trwałego wzrostu gospodarczego. Warunkiem koniecznym modernizacji gospodarki i wzrostu jej konkurencyjności są inwestycje, szczególnie inwestycje bezpośrednie. Przesłanki te pozwalają sformułować tezę, że w warunkach silnego niedoboru kapitału należy zwiększyć rolę inwestycji BIZ w procesie stymulowania gospodarki. Ma to szczególne znaczenie, gdyż w krótkim okresie nie jest możliwe

zwiększenie krajowych oszczędności oraz wartości zakumulowanego kapitału przedsiębiorstw do poziomu niezbędnego do zasilania procesów rozwojowych gospodarki.

Celem opracowania jest próba ustalenia obszarów w gospodarce kraju przyjmującego, na które bezpośrednio inwestycje zagraniczne oddziałują w sposób najsilniejszy.

Istota i formy bezpośrednich inwestycji zagranicznych

Inwestycje zagraniczne mogą występować w dwóch podstawowych formach, jako inwestycje pośrednie lub inwestycje bezpośrednie. Zagraniczne inwestycje pośrednie polegają na nabywaniu instrumentów finansowych zagranicznych emitentów bez uczestniczenia w zarządzaniu podmiotem emitenta. Inwestycje te dokonywane są przez rentierów w celach dochodowych. Cechą charakterystyczną inwestycji pośrednich jest to, że oprócz przepływów finansowych nie towarzyszy im transfer innych rodzajów zasobów i umiejętności przedsiębiorstwa [10].

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ) stanowią szczególną formę międzynarodowego przepływu kapitału. W jego rezultacie następuje nie tylko transfer środków finansowych, ale również transfer rzeczowych dóbr inwestycyjnych [5].

BIZ można określić jako lokaty kapitału dokonywane poza granicami kraju inwestora, w celu podjęcia działalności gospodarczej od podstaw lub nabycia prawa własności i innych praw do istniejącego przedsiębiorstwa, w stopniu umożliwiającym bezpośredni wpływ na działalność przedsiębiorstwa będącego przedmiotem lokaty. Zgodnie z tym ujęciem BIZ oznaczają trwałe ulokowanie kapitału w przedsięwzięciu o charakterze rzeczowym. Rozpatrywane są one zatem jako zjawisko realne. Jednak bezpośrednie inwestycje zagraniczne mogą być również rozpatrywane w ujęciu finansowym. W tym przypadku definiowane są one jako [8]:

- forma międzynarodowego przepływu kapitału,
- zewnętrzne źródło finansowania gospodarki,
- źródło finansowania korporacji transnarodowych,
- lokata kapitału.

Ujęcie pierwsze wyjaśnia przyczyny i kierunek BIZ. Przepływ kapitału pomiędzy określonymi krajami występuje w rezultacie różnicowania stóp procentowych między krajem macierzystym inwestującego za granicą przedsiębiorstwa a krajem przyjmującym. Wyższa stopa procentowa w kraju przyjmującym jest czynnikiem przyciągającym kapitał zagraniczny.

BIZ stanowią jedno z zasadniczych źródeł zewnętrznego finansowania gospodarki. Ujmowane są one w bilansie płatniczym jako strumień kapitału zagranicznego zainwestowanego w ciągu roku w danym kraju. Inwestycje te stanowią

bardzo atrakcyjną formę zewnętrznego finansowania, gdyż dostarczają kapitał nie powodując wzrostu zagranicznego zadłużenia [8].

Dwa pierwsze ujęcia mają charakter makroekonomiczny. BIZ objaśniane są jednak również w ujęciu mikroekonomicznym. Stanowią one np. podstawowe źródło finansowania korporacji transnarodowych.

BIZ rozpatrywane są także jako lokata kapitału. Dokonywane są one w celu uzyskania bezpośredniego wpływu na działalność przedsiębiorstwa, które są przedmiotem lokaty. Inną przyczyną jest dokapitalizowanie przedsiębiorstwa, w którym inwestor zagraniczny ulokował już znaczny kapitał.

W literaturze przedmiotu istnieje wiele definicji i ujęć BIZ. Oprócz koncepcji przedstawionych powyżej istnieją również definicje uwzględniające kwestie kontroli oraz własności. Stopień tej kontroli jest zróżnicowany i zależy od udziałów inwestora w całości kapitału przedsiębiorstwa.

Na całym świecie ogólnie akceptowana i stosowana jest definicja bezpośrednich inwestycji zagranicznych rekomendowana przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), przyjęta przez kraje członkowskie organizacji [1]. Zgodnie z nią bezpośrednie inwestycje zagraniczne mają miejsce wówczas, gdy podmiot dokonujący inwestycji bezpośrednich uzyskuje trwały udział (ang. *lasting interest*) w przedsiębiorstwie ulokowanym poza granicami jego kraju macierzystego. Trwały udział oznacza długoterminowe powiązania pomiędzy inwestorem a przedsiębiorstwem zagranicznym oraz znaczny stopień wpływu na jego zarządzanie. OECD zakłada, że minimalny udział dający możliwość efektywnego wpływu na zarządzanie przedsiębiorstwem zagranicznym wynosi 10% kapitału lub udziałów uprawniających do głosowania na zgromadzeniu wspólników. Podmiotem dokonującym inwestycji bezpośrednich nazwanym tu „inwestorem bezpośrednim” (ang. *direct investor*) może być osoba fizyczna, inkorporowane lub nieinkorporowane państwowe lub prywatne przedsiębiorstwo, rząd, grupa przedsiębiorstw lub grupa osób fizycznych, które realizują inwestycje bezpośrednie.

Institutionalną formą BIZ jest przedsiębiorstwo międzynarodowe (transnarodowe) [9]. Może ono prowadzić swoją działalność gospodarczą w różnych formach. Są to przede wszystkim [5]:

- przedstawicielstwo (oddział, biuro, agencja),
- filia (spółka córka),
- wspólne przedsięwzięcie (*joint venture*).

Przedstawicielstwo jest to jednostka organizacyjna przedsiębiorstwa ulokowana poza granicami kraju macierzystego, nie posiadająca osobowości prawnej. Z punktu widzenia prawa kraju przyjmującego pozostaje podmiotem prawa kraju obcego. Oznacza to pełną odpowiedzialność przedsiębiorstwa macierzystego za zobowiązania jego zagranicznej jednostki.

Filia w odróżnieniu od przedstawicielstwa posiada osobowość prawną utworzoną na podstawie prawa kraju przyjmującego, formalnie stanowi więc

odrębny podmiot gospodarczy. Ponieważ najczęściej zostaje ona utworzona z transferowanych zasobów przedsiębiorstwa macierzystego, pozostaje pod jego ekonomiczną kontrolą [4].

Inną formą bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest *joint venture*. W szerokim ujęciu *joint venture* oznacza współpracę pomiędzy niezależnymi partnerami z różnych krajów, prowadzącą działalność w ramach wspólnego przedsiębiorstwa na podstawie umowy [11]. Według kryterium prawnego *joint ventures* dzielą się na kontraktowe i udziałowe. Kontraktowe *joint venture* polega na zawarciu porozumienia (kontraktu) o współpracy bez łączenia ich kapitałów oraz tworzenia nowej, wydzielonej jednostki gospodarczej, nie ma więc charakteru inwestycji bezpośredniej. Charakter taki posiada natomiast *joint venture* udziałowe. Jest to porozumienie partnerów z dwóch lub większej ilości państw, którzy w celu realizacji wspólnego przedsięwzięcia wnoszą określone wkłady kapitałowe, tworząc w ten sposób odrębne pod względem organizacyjnym i prawnym przedsiębiorstwo.

Przedsiębiorstwo transnarodowe (korporacja transnarodowa) jest definiowane przez OECD jako podmiot gospodarczy posiadający bądź nie posiadający osobowości prawnej, składający się z przedsiębiorstwa macierzystego oraz jego filii bądź/i oddziałów zagranicznych. Przedsiębiorstwo macierzyste kontroluje aktywa innych podmiotów za granicą [13].

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a gospodarka kraju przyjmującego

BIZ stanowią szczególną formę przepływu kapitału. Zgodnie z powyższymi rozważaniami są to lokaty kapitałowe dokonywane przez inwestora poza granicami kraju macierzystego, w celu zapewnienia sobie bezpośredniego wpływu na działalność gospodarczą przedsiębiorstwa tam ulokowanego. Dla kraju przyjmującego są one z kolei **formą dopływu kapitału**, nie powodującą stosunku kredytowo-dłużnego między stronami. Treść wzajemnych powiązań stron polega na tym, że inwestor dostarcza środki, przede wszystkim w formie środków produkcji, natomiast kraj przyjmujący zobowiązuje się zapewnić inwestorowi zagranicznemu warunki funkcjonowania zabezpieczające jego interesy [3].

Istotnym wyróżnikiem BIZ jest to, że stanowią one jedyną formę niekredytowych form przepływu czynników produkcji w skali międzynarodowej. Ma to szczególne znaczenie w przypadku krajów nakierowanych na wzrost gospodarczy. BIZ w warunkach niedoboru zakumulowanego i dyspozycyjnego kapitału krajowego stwarzają szanse rozwoju oraz zwiększenia poziomu nowoczesności i konkurencyjności gospodarki, bez konieczności dodatkowego zadłużania się. Dodatkową korzyścią dla kraju przyjmującego jest to, że ryzyko działalności gospodarczej ponosi inwestor zagraniczny [3].

BIZ są dla kraju przyjmującego zewnętrznym źródłem kapitału, jeżeli wartość kapitału napływającego jest większa od wartości kapitału, który w postaci

tych inwestycji z niego odpływa. W tym przypadku BIZ w krótkim czasie zwiększają zasoby kapitału w kraju przyjmującym. Ocena wpływu BIZ na kształtowanie się zasobów kapitałowych kraju przyjmującego w długim okresie nie jest jednak tak jednoznaczna. Dokonując tej oceny należy uwzględnić nie tylko napływ kapitału, ale również jego odpływ w postaci transferu zysków. Należy przy tym podkreślić, że formułowanie wniosków jedynie na podstawie konfrontacji tych wielkości nie jest w pełni uzasadnione. Obok skutków bezpośrednich należy również uwzględnić efekty pośrednie, wyrażające się wpływem kapitału zagranicznego na wzrost wewnętrznej zdolności gospodarki kraju przyjmującego do tworzenia kapitału [5].

Poza kwestią zasileń kapitałowych można wyróżnić jeszcze inne obszary występowania ekonomicznych efektów BIZ w kraju przyjmującym [2]:

- transfer nowoczesnych technologii,
- handel zagraniczny,
- zatrudnienie i rozwój zasobów ludzkich,
- ochrona środowiska naturalnego,
- powiązania z gospodarką kraju przyjmującego.

Istotnym obszarem oddziaływania BIZ jest poziom innowacyjności gospodarki kraju przyjmującego. Inwestycje bezpośrednie należą do głównych kanałów **transferu nowoczesnych technologii**. Szczególną rolę w transferze technologii odgrywają korporacje transnarodowe. To wraz z nimi do krajów przyjmujących trafiają specyficzne zasoby niematerialne, takie jak wiedza ukryta, doświadczenie, nowoczesne rozwiązania organizacyjne i umiejętności menedżerskie oraz zdolności technologiczne. Korzystnego wpływu BIZ na poziom innowacyjności gospodarki kraju przyjmującego nie należy jednak przeceniać. Nie wszystkie bowiem przedsiębiorstwa macierzyste przekazują do swoich filii najnowszą wiedzę produkcyjną i organizacyjną.

Skutki przenikania transferowanych wraz z BIZ nowoczesnych technologii stanowią tzw. efekty pośrednie. Nowoczesne technologie wymagają zaangażowania kapitału w aktywach trwałych o przeciętnie wyższym poziomie technologii i *know-how* w porównaniu z kapitałem krajowym. Można zatem uznać, że wyższa efektywność wykorzystania kapitału prowadzić może do długotrwałego wzrostu gospodarczego. Siła oddziaływania BIZ w tym zakresie zależy od wielkości napływu BIZ, poziomu nowoczesności transferowanych czynników produkcji, ale i również od stopnia absorpcji tych technologii przez gospodarkę kraju przyjmującego. Badania empiryczne wykazały, że w niektórych gospodarkach krajowych transfer technologii przyczynił się do wzrostu wydajności pracy, w innych nie zaobserwowano takiej zależności [6]. Poza tym występowanie efektów pośrednich uzależnione jest nie tylko od poszczególnych gospodarek, ale również od poszczególnych sektorów w ramach tej samej gospodarki krajowej. Wyniki tych badań pozwalają sformułować tezę, że oddziaływanie BIZ na

wzrost poziomu technologicznego krajów goszczących wynika ze zdolności adaptowania nowoczesnych rozwiązań technologicznych [5].

Uwzględniając powyższe, nowoczesne technologie zapewniają przedsiębiorstwom z udziałem kapitału zagranicznego wyższą od przedsiębiorstw krajowych produktywność. Aby przedsiębiorstwa krajowe mogły sprostać zagranicznej konkurencji, konieczne staje się stymulowanie wzrostu ich produktywności. W rezultacie przekłada się to na zwiększenie konkurencyjności całej gospodarki. Z transferem nowoczesnych technologii mogą się jednak wiązać również niekorzystne dla gospodarki kraju przyjmującego zjawiska. Gdy przedsiębiorstwa krajowe nie są dostatecznie przygotowane na przyjęcie zaawansowanych technologii i nie potrafią ich zaadaptować do lokalnych warunków, może przyczynić się to do osłabienia pozycji konkurencyjnej wielu podmiotów krajowych lub nawet ich bankructwa.

Z punktu widzenia gospodarki kraju przyjmującego bardzo istotnym zagadnieniem jest wpływ BIZ na *handel zagraniczny*. Można wyróżnić inwestycje bezpośrednie zorientowane i nie zorientowane na handel. W pierwszym przypadku produkcja realizowana w kraju przyjmującym jest w znacznej części przeznaczana na eksport. W drugim przypadku celem inwestycji jest przede wszystkim zaspokojenie popytu wewnętrznego.

Inwestycje bezpośrednie stwarzają inwestorom szanse dla zwiększenia dostępu do rynków zagranicznych. Wysoka efektywność produkcyjna oraz posiadane kanały dystrybucji tworzą odpowiednie warunki do podejmowania działalności eksportowej. Wzrost eksportu realizowanego przez inwestorów zagranicznych pociąga za sobą wzrost eksportu przedsiębiorstw krajowych. Związki produkcyjne inwestora zagranicznego z partnerami krajowymi powodują, że produkty przedsiębiorstw lokalnych w postaci komponentów eksportowanych wyrobów finalnych trafiają na rynki zagraniczne. W ten sposób BIZ prowadzi do intensyfikacji eksportu kraju przyjmującego [5].

Jednak oddziaływanie BIZ w krajach rozwijających się może mieć odmienny charakter. Badania przeprowadzone w latach 80. i 90. XX w. przez UNCTAD, pozwalają na sformułowanie ogólnego wniosku, że w przypadku krajów rozwiniętych, eksport realizowany przez przedsiębiorstwa zagraniczne ulokowane w tych krajach rośnie, ale w przypadku krajów rozwijających się jego udział maleje [7]. Badania te dowodzą, że główną motywem podejmowania inwestycji zagranicznych w krajach rozwijających się jest przede wszystkim zaspokojenie popytu wewnętrznego, występującego na rynku kraju przyjmującego.

Dodatkowo BIZ generują również wysoki import, szczególnie o charakterze zaopatrzeniowo-inwestycyjnym. W przypadku, gdy przewyższa on eksport, może dojść do istotnego obciążenia bilansu płatniczego kraju przyjmującego.

BIZ wywierają istotny wpływ na *zatrudnienie i rozwój zasobów ludzkich*. Należy go rozpatrywać nie tylko w sensie ilościowym, ale również w jakościowym i strukturalnym.

Wzrost zatrudnienia występuje, szczególnie w krajach rozwijających się, w przypadku inwestycji związanych nowoczesnymi technologiami. Dla inwestycji zagranicznych nie istnieje wówczas krajowa alternatywa. Tworzenie nowych miejsc pracy nie jest wówczas związane z efektem migracji pracowników z przedsiębiorstw krajowych do zagranicznych. Jednak już w przypadku inwestycji w sferę produkcji pracochłonnej, obok wzrostu zatrudnienia występuje również efekt migracji [2].

Na zatrudnienie wpływ ma rodzaj inwestycji. Inwestycje nowe, tj. realizowane od podstaw (ang. *greenfield*), przyczyniają się do wzrostu zatrudnienia. W przypadku wspólnych przedsięwzięć czy inwestycji związanych z przejściem innego przedsiębiorstwa może natomiast występować zmniejszenie się zatrudnienia. Przyczyną tego są wnoszone do przedsiębiorstwa kraju lokaty nowoczesne technologie, których stosownie wiąże się z koniecznością podjęcia programów racjonalizacji działalności uwzględniających najczęściej redukcję zatrudnienia. Inną przyczyną jest często wyższa od przedsiębiorstw krajowych efektywność gospodarowania zasobami ludzkimi inwestora zagranicznego.

Wymienione dotychczas efekty ekonomiczne mają charakter bezpośrednich powiązań inwestycji zagranicznych z rynkiem pracy kraju przyjmującego. Występują także efekty pośrednie, np. zamiany w rynku pracy o charakterze jakościowym. Z jednej strony wiążą się one z transferem wiedzy i doświadczenia do kraju przyjmującego, z drugiej strony wymuszają zmiany w przedsiębiorstwach krajowych z nimi kooperujących. W rezultacie korzyści odnosi cała gospodarka kraju przyjmującego, gdyż wzrasta jej konkurencyjność. Napływ inwestycji zagranicznych oznacza również wzrost konkurencji w kraju lokaty, dlatego też BIZ przyczyniają się do stopniowego wzrostu płac oraz warunków i świadczeń socjalnych.

Istotne znaczenie dla gospodarki kraju przyjmującego ma polityka inwestorów zagranicznych w zakresie **ochrony środowiska naturalnego**. Przedsiębiorstwa zagraniczne, szczególnie korporacje transnarodowe, często realizują działalność charakteryzującą się dużym ujemnym wpływem na środowisko naturalne. Oznacza to potencjalne jego zanieczyszczenie. Z drugiej strony, podmioty te mają najczęściej mają dostęp do tzw. czystych technologii oraz kompetencje i doświadczenie w zakresie transportu, składowania i utylizacji niebezpiecznych materiałów. W rezultacie przedsiębiorstwa zagraniczne w wyższym stopniu niż krajowe spełniają wymogi prawne w zakresie ochrony środowiska. Zagrożenia z tytułu realizacji BIZ dla środowiska naturalnego kraju przyjmującego nie muszą być zatem jednoznaczne.

Ostatni omawiany element stanowią **powiązania BIZ z gospodarką kraju przyjmującego**. Powiązania te są bardzo złożone i wielowymiarowe. Ze względu na charakter niniejszego opracowania zostaną wskazane jedynie najważniejsze.

Inwestycje zagraniczne przyczyniają się do zmian zarówno po stronie *popytu*, jak i *podaży*. Inwestorzy zagraniczni często dostarczają na rynek kraju

przyjmującego produkty i usługi lepiej zaspokajające potrzeby klientów. W wielu przypadkach przyczyniają się one nawet do kreowania potrzeb na tym rynku. W rezultacie powoduje to zmiany po stronie podażowej przedsiębiorstw krajowych. Gra rynkowa, w którą zaangażowane są podmioty zagraniczne i krajowe prowadzi do obniżenia się poziomu cen, szczególnie w porównaniu z produktami importowanymi.

Dodatni efekt BIZ dla gospodarki wynika z samego faktu *wzrostu konkurencji*, spowodowanej obecnością na rynku podmiotów zagranicznych. Wymusza to na przedsiębiorstwach krajowych postęp techniczny i technologiczny powodując wzrost konkurencyjności całej gospodarki.

Inwestycje zagraniczne oddziałują również na *rynek pracy*. Korzyści pracowników polegają na wzroście globalnego funduszu płac realnych. Korzyści społeczne wynikają ze wzrostu poziomu jakości zasobów ludzkich.

Oprócz korzyści bezpośrednich, inwestycje zagraniczne wiążą się również z *korzysciami pośrednimi*. Do najważniejszych należą: dyfuzja umiejętności menedżerskich, nowe metody i techniki organizacji procesów produkcyjnych i zarządzania, rozwój badań naukowych, tworzenie nowej wiedzy ogólnej i organizacyjnej oraz podnoszenie jakości zasobów ludzkich poprzez zgłaszanie zapotrzebowania na dziedziny badań, wiedzy oraz kierunki kształcenia przekładające się na postęp techniczny [2].

Ogólnie rzecz ujmując, otwarcie gospodarki kraju na międzynarodowe przepływy kapitału mogą się przyczynić do wzrostu dobrobytu i zamożności kraju przyjmującego. Inwestycje zagraniczne mogą mieć jednak również wpływ negatywny.

Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego mogą unikać płacenia podatków w kraju przyjmującym, w wyniku ukrywania zysku, poprzez stosowanie cen transferowych w rozliczeniach finansowych wewnątrz przedsiębiorstwa. W celu maksymalizacji zysków przedsiębiorstwa często ustalają taką strukturę cen transferowych, która pozwala im umieścić osiągnięte zyski w obszarze o najniższych obciążeniach podatkowych. Problem cen transferowych dotyczy więc kraju przyjmującego wówczas, gdy jego rzeczywiste obciążenie podatkowe są relatywnie wysokie.

Innym istotnym problemem jest to, że interesy inwestorów zagranicznych nie zawsze są zgodne z interesami kraju przyjmującego. Podmioty zagraniczne kierują swój kapitał głównie do tych gałęzi, w których oczekują najwyższej jego efektywności. Kraje przyjmujące natomiast oczekują inwestycji, które w najwyższym stopniu przyczyniają się do stymulowania i dynamizowania wzrostu gospodarczego. Kolejnym przykładem mogą być problemy związane z liberalizacją wymiany handlowej. Dla społeczeństw poszczególnych krajów oznacza to niższe ceny spowodowane wyższą konkurencją pomiędzy producentami. Oczekiwanie inwestorów zagranicznych są jednak odmienne. W wyniku liberalizacji importu przedsiębiorstwo zagraniczne może uznać za bardziej celowe, od dalszego prowadzenia działalności, zamknięcie swojego oddziału lub filii i przenie-

sienie go do innego kraju. W interesie kraju przyjmującego jest natomiast utrzymanie zatrudnienia. Dla kraju przyjmującego istotna jest również taka alokacja BIZ, która prowadzi do intensyfikacji gospodarczej regionów słabo rozwiniętych o wysokiej stopie bezrobocia. W większości jednak inwestycje te realizowane są najczęściej w największych aglomeracjach i regionach najwyższej rozwiniętych, pogłębiając nierównowagę w rozwoju gospodarczym regionów [5].

Ważną kwestią jest również różnica potencjałów konkurencyjnych inwestorów zagranicznych i przedsiębiorstw krajowych. Gdy przedsiębiorstwa krajowe nie są w stanie sprostać zagranicznym konkurentom może to prowadzić do ich osłabienia, a w przypadkach krańcowych, do całkowitego wyeliminowania niektórych przedsiębiorstw krajowych.

Podsumowanie

We współczesnej gospodarce światowej BIZ odgrywają bardzo istotną i ciągle wzrastającą rolę. Przyczyniają się one do coraz większej integracji poszczególnych gospodarek krajowych z gospodarką światową.

Warunkiem realizacji BIZ są obopólne korzyści dla inwestora zagranicznego oraz kraju przyjmującego. Podstawą decyzji, ze strony inwestora zagranicznego o podjęciu, a ze strony kraju lokaty o przyjęciu inwestycji powinien być precyzyjny rachunek ekonomiczny. Analizie i ocenie powinny zostać poddane przede wszystkim przyszłe korzyści obu partnerów. Korzyści te nie mogą być jednak zawężane jedynie do przyszłych dochodów. Do najważniejszych motywów podejmowania przez inwestora inwestycji poza granicami kraju macierzystego zaliczyć należy: poszukiwanie nowych rynków zbytu, poszukiwanie surowców naturalnych, podniesienie efektywności produkcji, poszukiwanie *know-how* i technologii oraz poszukiwanie stabilizacji i bezpieczeństwa politycznego [12]. Do najważniejszych korzyści dla kraju przyjmującego z tytułu BIZ należy zaliczyć przede wszystkim wzrost konkurencyjności i zamożności gospodarki oraz wzrost jakości i kwalifikacji zasobów ludzkich. W pracy wskazano, że BIZ nie oznaczają dla obu stron, tj. inwestora i kraju przyjmującego jedynie korzyści. Stanowią one również źródło pewnych zagrożeń. Omówione efekty ekonomiczne występujące w gospodarce z tytułu napływu BIZ nie mają charakteru katalogi zamkniętego. Przybliżono jedynie najważniejsze z nich, starając się jednocześnie w sposób najbardziej pełny wskazać ich znaczenie dla gospodarki kraju przyjmującego.

Literatura

- [1] *Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, Third Edition, OECD, Paris 1996.
- [2] Czechowski L., Dziworska K., Górczyńska A., *Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rozwój gospodarczy krajów Europy Środkowej*, [w:] *Diagnoza*

- i perspektywy procesów inwestycyjnych w krajach Europy Środkowej*, red. H. Henzel, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2003.
- [3] Dziworska K., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce – próba oceny*, [w:] *Finanse, ryzyko i ekologia w procesach inwestycyjnych*, red. H. Henzel, Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, Katowice 1999.
- [4] Fonfara K., Gorynia M., Najlepszy E., Schroeder J., *Strategie przedsiębiorstw w biznesie międzynarodowym*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2000.
- [5] Karaszewski W., *Przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce w latach 1990–1999*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2001.
- [6] Kornacka D., *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie a dyfuzja technologii*, „Przegląd Organizacji” 2000, nr 10.
- [7] Oziewicz E., *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w rozwoju gospodarczym krajów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1998.
- [8] Przybylska K., *Determinanty zagranicznych inwestycji bezpośrednich w teorii ekonomicznej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2001.
- [9] Sitek E., *Determinanty bezpośrednich inwestycji zagranicznych przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Seria Monografie nr 46, Częstochowa 1997.
- [10] Sitek E., *Inwestycje bezpośrednie przedsiębiorstwa na rynku zagranicznym*, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2000.
- [11] Stonehouse G., Hamill J., Campbell D., Purdie T., *Globalizacja. Strategia i zarządzanie*, Felberg SJA, Warszawa 2001.
- [12] *World Investment Report 1998: Trends and Determinants*, United Nations Conference on Trade and Development, New York and Geneva 1998.
- [13] *World Investment Report 2000. Cross-border Mergers and Acquisitions and Development*, United Nations Conference on Trade and Development, New York and Geneva 2000.

Influence of Foreign Direct Investment on the Economy of the Receiving Country Summary

In the modern world economy FDI is of increasing significance. It is of particular importance in the case of countries whose indicators of wealth in the economy are low. FDI enables the acceleration of the process of modernizing the economy, as well as the improvement of its competitiveness. This paper attempts to establish the areas of the receiving country where the impact of FDI is seen to the greatest degree.